

แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ

ปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กันยายน 2551

แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ

ปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กันยายน 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

GUIDELINE FOR PERSONNEL DEVELOPMENT OF
THE BUDDHIST CONCEPT SCHOOLS

PIYANUN ROONGRUJIPAISAL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

September 2008

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนานุเคราะห์ของโรงเรียนวิถีพุทธ
โดย นางปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล
สาขา การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิชา ทรวงแสง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร แมลงภู

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ อุลิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชา ทรวงแสง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร แมลงภู)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญ แสนภักดี)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

..... อธิการบดี
(รองศาสตราจารย์สุวิทย์ เทียรทอง)

กันยายน พ.ศ. 2551

ปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล. (2551). แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.วิชา ทรวงแสง,
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร แมลงภู.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ ที่สอดคล้องกับความต้องการ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 28 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และ 4) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่าแนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยนำหลักไตรสิกขา ปัญญาวัตรธรรม กัลยาณมิตรธรรม และพรหมวิหารธรรม มาบูรณาการกับขั้นตอนการพัฒนา ทั้ง 4 ขั้นตอน 24 รายการ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยมีแนวทางดังนี้คือ 1) การกำหนดความต้องการจำเป็น ผู้รับผิดชอบมีการวิเคราะห์ มีพรหมวิหาร สำรวจปัญหา ความต้องการ สร้างปัจจัยเกื้อหนุน จัดลำดับความต้องการครอบคลุม ทั้ง 3 ด้าน คือความรู้ ความคิด และจิตใจ 2) การวางแผน ผู้รับผิดชอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีแผนการ มีโครงการ และกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาจิตใจโดยผู้มีภูมิรู้ในธรรม มีแผนนิเทศ กำกับติดตาม 3) การดำเนินการตามแผน ผู้รับผิดชอบมีอิทธิบาท 4) พัฒนากัลยาณมิตรธรรม 7 สร้างปัญญาวัตรธรรม คิดแบบโยนิโสมนสิการ มีสติในงาน ในวิถีชีวิตประจำวัน นิเทศ ติดตาม อย่างต่อเนื่อง 4) การประเมินผล ผู้รับผิดชอบประเมินผลโดยใช้ภาวนา 4 คือ กาย สีล จิต และปัญญา เน้นการประเมินตนเอง และ กระบวนการกลุ่มในวิถีชีวิตจริง

Piyanun Roongrujipaisal. (2008). **Guideline for Personnel Development of Buddhist Concept Schools.** Master's Thesis, M.Ed. (Educational Administration).
Phranakhon Si Ayutthaya : Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
Advisory Committee: Associate Professor Dr.Wicha Suangsawang,
Associate Professor Dr.Somporn Malangphoo.

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop guideline for personnel development in accordance with the needs, the suitability and the feasibility of Buddhist Concept Schools. The samples were divided into 4 groups: 1) twenty-eight respondents including school administrators and the educational personnel, 2) seven educational scholars, 3) seventeen experts, and 4) sixty-four school administrators. Instrument for collecting the data was the questionnaires. Statistical analysis was employed in terms of frequency, percentage, median, inter-quartile, arithmetic mean, standard deviation, and t-tests.

The findings indicated that the integration of the four steps with 24 items according to the steps of development of the Trisikka (The three studies: morality, concentration and wisdom) consisted of Panyawutthidharma (Dharma for the progress of intelligence), Kanlayanamitta (Being true friends) and Brahmaviharadharma (The Four principles of virtuous existence) used as guidelines for personnel development at the Buddhist Concept Schools was appropriate and feasible comprised the following: 1) appointing the essential requirements with the personnel in charge, work revision, Brahmaviharadharma, problem surveying, requirements, building supporting factors and arranging order of the needs covering 3 issues: knowledge, thought and mind, 2) planning by the personnel in charge with development according to Trisikka, plans, projects and various activities with mind development by people acquiring Dharma knowledge, supervising plans and following up, 3) implementing the plans by the personnel in charge with Itthibath 4 (Fourfold Paths to attain successes), development of Kanlayanamittadharma 7 (Seven Buddhist friendship), creating Panyawuttidharma, thinking with Yonisomannasikarn (Buddhist thinking styles), having mindfulness in daily life working, supervising and following up continuously, and 4) evaluation from the personnel in charge with Pavana 4 (Buddhist Fourfold: body, morality, mind and intellect) emphasizing self-assessment and group evaluation in real life.

กิตติกรรมประกาศ

ขอนอบน้อมแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์
ดร.วิชา ทรวงแสง ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมพร แมลงภู กรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่เอาใจใส่ ให้ความรู้และความเอื้ออาทรมาโดยตลอด และความกรุณาจาก
ท่านประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ อุลิต และท่านกรรมการภายนอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญ แสนภักดี ที่ช่วยตรวจงานวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ อันมีคุณค่า
ประกอบไปด้วยความเมตตา ที่จะเสริมให้วิทยานิพนธ์ มีความรอบคอบและสมบูรณ์

ขอนมัสการกราบขอบพระคุณพระคุณพระมหาพวงศันรินทร์ จิตวิโส พระสันติพงศ์เขมะปัญญา
และกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ต้นดิงส์ รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม
ผู้อำนวยการรังสรรค์ ฤกษ์ขำ ผู้อำนวยการชูศรี อุดมกุศลศรี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เสียสละเวลา ให้ความ
กรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หลักวิชาของแนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถี
พุทธ

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความ
เหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 64 ท่าน ที่สละเวลาตรวจสอบความเป็นไปได้ และ
ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณ ดร.อมรรัตน์ สนั่นเสียง ที่ติดตามอำนวยความสะดวกในการทำงาน
ด้วยความห่วงใยเป็นอย่างดี และ ขอขอบคุณ ดร.สุภัทรา คงเรือง กัลยาณมิตร ที่ให้ข้อเสนอแนะ
เกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ

ผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณอันหาประมาณมิได้ของคุณบิดามารดา “พระเจ้าให้ชีวิต” ที่
เป็นบ่อเกิดให้ผู้วิจัย มีโอกาสทำงานที่มีความหมายและเป็นมงคลแก่ชีวิตมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ สามี บุตร เด็กนักเรียน และครูโรงเรียนอนุบาลรัตนันท์ ที่รักยิ่งทุกท่าน
เกื้อกูลให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณความดี และประโยชน์อันพึงมีจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้แก่ผู้มี
พระคุณทั้งที่กล่าวนามและไม่ได้กล่าวนาม และสรรพสิ่งทั้งปวง

ปิยนันท์ รุ่งรุจีไพศาล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพประกอบ.....	๗
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร	10
ความหมายของการพัฒนาบุคลากร	10
ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากร	13
กระบวนการพัฒนาบุคลากร	15
โครงการ โรงเรียนวิถียุทธ.....	32
ความเป็นมาและยุทธศาสตร์.....	32
การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถียุทธ.....	33
หลักธรรมสำคัญในการพัฒนาบุคลากร	34
การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถียุทธ	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
	งานวิจัยในประเทศ	42
	งานวิจัยต่างประเทศ.....	47
	สรุปแนวคิดหลักการที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย	48
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	51
	ประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	54
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
	ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการแนวทางการพัฒนาบุคลากร ของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	59
	ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ.....	66
	ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนา บุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	69
	ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา บุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	76
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
	วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	88
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
	สรุปผลการวิจัย.....	90
	การอภิปรายผล	93
	ข้อเสนอแนะ.....	99
	สรุปผลการวิจัย.....	99

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก รายชื่อโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2546.....	108
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ร่วมประชุมกลุ่มและประเด็นการสัมภาษณ์/ หนังสือขอเรียนเชิญร่วมประชุมกลุ่ม/ รายชื่อโรงเรียนที่แสดงความคิดเห็น / หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยและแบบสอบถาม ฉบับความต้องการ	112
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแนวทาง /เครื่องมือด้าน ความตรงตามเนื้อหา / หนังสือขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ ด้านความตรงตามเนื้อหา และแบบสอบถามฉบับผู้ทรงคุณวุฒิ.....	124
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทาง / หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย และ แบบสอบถามฉบับผู้เชี่ยวชาญ.....	135
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหา คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย / หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย และแบบสอบถามฉบับผู้บริหาร	144
ประวัติของผู้วิจัย	152

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ค่าความถี่ของขั้นตอนในการพัฒนาบุคลากรของนักวิชาการ นักการศึกษา.....	18
2	ค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร.....	62
3	ค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน การพัฒนาบุคลากร	63
4	ค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนที่ 3 การดำเนิน การตามแผนการพัฒนาบุคลากร	64
5	ค่าความถี่และค่าร้อยละของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน ผลการพัฒนาบุคลากร.....	65
6	ค่าวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา และหลักวิชาของแนวทางการพัฒนาบุคลากร ของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	66
7	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการกำหนด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร.....	70
8	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการวางแผน การพัฒนาบุคลากร.....	71
9	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการดำเนิน ตามแผนพัฒนาบุคลากร	72
10	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11	ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ คะแนนเฉลี่ย ความเหมาะสมของ แนวทางการพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ..... 75
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t ในการทดสอบความ เป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนวิถิพุทธ โดยภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้เกณฑ์การยอมรับ ค่าเฉลี่ย > 3.50 77
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร 78
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาบุคลากร 79
15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการดำเนินตามแผนพัฒนาบุคลากร..... 81
16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ t ความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร 83

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ

	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 รูปแบบของกระบวนการพัฒนาบุคลากร.....	16
3 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	53

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา